

## INGLIZ TILINI O'QITISHDA MAQOLLARNING ROLI

### (ROLE OF PROVERBS IN TEACHING ENGLISH)

**Abduraximova Farida Komiljon qizi**

Samarqand davlat chet tillar instituti,

Ingliz tili I fakulteti Ingliz tili tarixi va grammatikasi kafedrası o'qituvchisi

***Annotatsiya:** O'qituvchilar ko'pincha o'z talabalarining ingliz tilini o'rganishga bo'lgan qiziqishlarini yuqori darajada ushlab turish qiyin. Ular o'quvchilarning diqqatini mavzuga jalb qilish uchun qo'llaridan kelgancha harakat qilishlari kerak, shunda o'quvchilar o'rganish jarayonida zavqlanish hissini uyg'otadi. Ushbu maqolada o'qituvchilar o'quvchilarni ingliz tilini o'rganishga qiziqishlarini oshirish uchun maqollardan qanday foydalanishlari mumkinligini bayon etilgan. Asosan, maqollar turli madaniyatlar va tillar bo'ylab inson tajribasini aks ettiradi, ularda xalq hikmatlari vaqt davomida sinovdan o'tgan. Til o'rgatish bilan bog'liq holda, ular boshqalar qatori nutq, yozish, grammatika, lug'at, madaniyat va qadriyatlarni o'rgatish uchun ishlatilishi mumkin.*

***Kalit so'zlar:** maqollar, tashkiliy qism, ingliz tili o'qitish.*

Fan-texnika taraqqiyoti tufayli dunyo qisqarmoqda. Butun dunyo bo'ylab odamlar o'rtasidagi muloqot shu qadar jadallashib bormoqdaki, ular o'z his-tuyg'ularini yoki o'z bizneslarini yuritganda baham ko'rishlari mumkin bo'lgan xalqaro tilga muhtoj. Ingliz tili butun dunyo bo'ylab odamlar tomonidan o'rganiladigan muhim xalqaro tilga aylandi. Ingliz tilini o'rgatish va o'rganish muhim tashabbusga aylanadi. Tilshunoslar va til o'qituvchilari ingliz tilini o'rgatishning eng yaxshi usulini izlashda davom etmoqdalar.

Ko'pgina talabalar tilni o'rganishdan oldin juda ko'p sabablarga ko'ra tilni o'rganishdan voz kechishadi. Bunday hollarni kamaytirish uchun ingliz tili o'qituvchisi o'z darsini qiziqarli o'tishi va o'quvchilarini o'qishga qiziqтира olishi va talabalarini maqsadli tilni o'rganishda katta muvaffaqiyatlarga erishishi uchun bor kuchini sarflashi kerak. Buning uchun o'qituvchi o'z darsiga turli xil yangi pedagogic texnikalarni olib kirishi kerak. Dars boshidanoq qiziqarli materiallarni taqdim etishi kerak, shundagina o'quvchilarni ko'proq izlanishga undaydi, ularning konsentratsiyasi saqlanib qolishi va bir vaqtning o'zida darsning qiziqarli bo'lishini ta'minlashi mumkin.

Darsni yaxshi boshlash uchun o'qituvchiga o'quvchilarning motivatsiyasini oshiradigan yoki o'quv jarayoni davomida zavqlanishlari uchun ularni qiziqтita oladigan narsa kerak. Maqollardan foydalanib, o'qituvchi o'z o'quvchilariga ingliz tilini tezroq o'rganishga yordam beradi va o'quv jarayoni davom etayotganda yoqimli tajribaga ega bo'ladi. Yaxshi boshlanish o'quv jarayonida mazmunli va foydali vaqtni kafolatlashi mumkin. Tajribali o'qituvchi darsining qiziqarli yoki qiziqarsiz bo'lishini boshidanoq bilib oladi. Agar dars quvnoq vaziyat bilan boshlansa, keyingi o'qitish bosqichi osonroq bo'ladi va o'quvchilar yaxshi o'rganadilar.

Ingliz maqollari tashkiliy qism sifatida ishlatilishi mumkin. Maqollar asrlar davomida axloqiy qadriyatlar va ijtimoiy ko'nikmalarni o'rgatish uchun o'quv quroli sifatida ishlatilgan. Ular aql, donolik, tajriba, o'rganish va hokimiyat bilan shug'ullanishi mumkin. Ular haqiqatan ham inson tabiati va butun dunyo haqidagi donolik va bilimlarni etkazish uchun samarali vositalardir (Mieder, 2004: 146). Maqollarda umuminsoniy ahamiyatga ega bo'lgan kundalik hayotga taalluqli bir necha so'zda haqiqat mavjud va ular oson esda qoladi. Maqollarning yaxshi qadriyatlarini hisobga olgan holda, o'qituvchi til ko'nikmalarini o'rgatishdan oldin ingliz tilini chet tili sifatida o'rgatish uchun maqollardan foydalanishi mumkin. Bu lug'at, grammatika, jumlar, axloqiy qadriyatlarni o'rganishni mustahkamlashning yaxshi usuli bo'lib xizmat qilishi mumkin.

O'qituvchi materialni batafsil o'rgatishdan oldin grammatika darsini boshlash uchun ma'lum maqollardan foydalanishi mumkin. Misol uchun, gerundni o'rgatmoqchi bo'lgan o'qituvchi quyidagi maqollardan tashkiliy qism sifatida foydalanishi mumkin:

*Before criticizing a man, walk a mile in his shoes;*

*Seeing is believing.*

Buyruq gaplarni o'rgatishda o'qituvchi quyidagi maqollardan tashkiliy qism sifatida foydalanishi mumkin. Bu ijobiy va salbiy buyruq gaplar haqida bo'lishi mumkin. Shu maqsadda maqollardan bir nechta misollar keltiramiz:

*Fool me once, shame on you. Fool me twice, shame on me.*

*Don't burn your bridges before they're crossed.*

Talaffuzni o'rgatish zerikarli bo'lishi mumkin, ammo maqollar bu masalada qiziqarli bo'lishi mumkin. Talaffuzni o'rgatishda o'qituvchi o'quvchilar uchun qiyin bo'lgan ba'zi unli yoki undosh tovushlardan iborat maqollardan foydalanishi mumkin:

*A friend in need is a friend indeed;*

*Birds of the same feather flock together.*

Tilning go'zalligi o'quvchilarni o'rganishga qiziqish uyg'otish uchun qiziqarli narsa bo'lishi mumkin. Qisqa maqollarni chiroyli qofiyalar bilan yodlash talabalarni ko'proq o'rganishga va nutq a'zolarini maqsadli tilni mashq qilishga o'rgatadi. Quyidagi maqollarning ba'zi misollarini talabalar nisbatan oson yod olishlari mumkin:

*No pain, no gain.*

*Haste makes waste.*

Maqollar boy ma'noga ega bo'lgani uchun o'quvchilar o'rtasida fe'l-atvorni shakllantirish va bir vaqtning o'zida ingliz tilini o'rgatish maqsadida ulardan axloqiy qadriyatlarni o'rgatishda foydalanish mumkin. Maqollarda donishmandlik, intizom, insof, do'stlik, tayyorlik, taqdir, baxt, sa'y-harakatlar kabi qadriyatlar mavjud.

Masalan, o'qishni o'rgatishda o'qituvchi o'qish matnida mavjud bo'lgan ba'zi qadriyatlarni kiritishi mumkin:

*Time is money;*

*Don't judge a book by its cover.*

Darsni muvaffaqiyatli o'tkazishda tashkiliy qism muhim rol o'ynaydi. Qiziqish - bu odamlarni yangi tajribani o'rganishga undaydigan birinchi motivlar. O'qituvchi ingliz tilini o'rgatishda ushbu hodisadan foydalanishi kerak. "A good beginning is a half battle", deganlaridek, dars zavqli muhitda boshlanganidan keyin keyingi bosqich ham shunga yarasha qiziqarli bo'ladi. Tashkiliy qism uchun qo'llash mumkin bo'lgan usullardan biri maqollardan foydalanishdir. O'qituvchi darsda muhokama qilinayotgan mavzuga mos va o'quvchilarning bilim darajasiga mos keladigan maqollarni tanlashi kerak. Tilni o'rgatishni u tildagi madaniyatni o'rgatishdan ajratib bo'lmaydi. Darhaqiqat, til inson madaniyatining bir qismidir. Maqollar xalq qadriyatlarini o'z ichiga olganligi sababli qiziqarli mashg'ulot sifatida xizmat qilishi mumkin. Maqollar o'quvchilarning xarakterini shakllantirish uchun ishlatilishi mumkin bo'lgan ba'zi tarbiyaviy qadriyatlarga ega. Ingliz maqollarining xususiyatlariga asoslanib, o'qituvchi ingliz tilidan asosiy faoliyat sifatida foydalanishi mumkin. O'qituvchi ulardan ingliz tili ko'nikmalarini yoki ingliz tilining lingvistik tarkibiy qismlarini o'rgatishda foydalanishsa yaxshiroq natijalarga erishishi mumkin.

### **Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. O'zbek tilining izohli lug'ati (I,II va III jildlar). – T.: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi Davlat ilmiy nashriyoti, 2006. – 680 b.

2. Bakirov P.U. Milliy g'oya targ'ibotida o'zbek xalq maqollaridan foydalanish. – T.: "Ma'naviyat",2007. – 47 b.

3. Dal V.I. Пословицы русского народа. – М.: "Худож.лит.", 1984. – 383 b

4. O'zbek xalq maqollari . – T.: "Sharq", 2012. – 512 b. 5.

[www.englishproverbs.com](http://www.englishproverbs.com)

6. Abduraximova , F. (2022). MENTALITY AND NATIONALITY IN PROVERBS OF ENGLISH, UZBEK AND RUSSIAN LANGUAGES. Eurasian Journal of Academic Research, 2(2), 691–694. <https://www.in-academy.uz/index.php/ejar/article/view/936>
7. Abduraximova F. (2023) LINGVOKOGNITOLOGIYA: TIL VA TAFAKKUR. Results of National Scientific Research International Journal 2 (4), 47-50. <http://academicsresearch.ru/index.php/rnsrij/article/view/1599>
8. Abduraximova F. (2022) DEVELOPMENT STAGES OF THE CONCEPT TO CONSTRUCTIVISM. <https://johuns.net/index.php/publishing/394.pdf>